

פרשת כי תצא

הליכות עולם לו

(חבקוק ג' ו')

לעילוי נשמת ר' יהודה לוי ז"ל

זמן ר"ת	צאת השבת	חלקת נרות	לוח אור החיים
20:42	19:52	19:02*	י-ם
20:39	19:50	19:00	ת"א
20:42	19:52	19:02	חיפה
20:40	19:50	19:01	ב"ש

* לנוהגים 40 דק': 18:42

עלית למרום שבית שבי

שנאמר ונתנו ה' אלוקיך בידך, דהיינו נתינה מושלמת וגמורה, בחדש הוא שם הויה, ובדין הוא שם אלוקים, שלא השאיר שום טענה שיוכל לטעון יצר הרע עליו. ולכן גם זכה לדבר נפלא והוא להוציא מיצר הרע את בולעו מפיו, דהיינו להציל נשמות העשוקות ביד יצר הרע, וזה שנאמר ושבית שבי, דהיינו שתיקח מהיצר הרע את מה שהוא שכבר שבה ממך, וכמו שדרשו רבותינו (שבת פ"ט). שאפילו יצר הרע נעשה לו אוהב ומסר לו מתנות, שנאמר עלית למרום שבית שבי לקחת מתנות באדם, ובגמרא (סו"ט) מבואר שנתן לו את ענין הקטורת, ובזוהר הקדוש (ה"ג דף ק"ג ע"א) שנתן לו את בארה של מרים וענני הכבוד, ע"ש. ובמקום אחר בזוהר (דף קמ"ח ע"א) מבואר שזכה שהשכינה תדבק בו ולא תפרוש ממנו לעולם. ואולם בדברי המקובלים האריכו מאוד בביאור מתנות אלו להם זכה משה רבנו, והם מתנות נפלאות הרמוזות בשבי, ובין היתר מבואר בדבריהם, שהוא זכה גם כאמור להוציא נשמות שהיו עשוקות ביד היצר הרע, ולהביאם לעולם הזה מתוקנות, הוא מה שנאמר לקחת מתנות באדם, ויש שרמזו זאת במילה שבי, ראשי תיבות שמעון בר יוחאי, או יצחק בן שלמה הוא רבנו האר"י.

ובזה נבין למה התורה כותבת כל זה בלשון יחיד, כי תצא, ונתנו, בידך, שרומזת אל משה רבנו ע"ה שהוא היחיד שזכה לזה באמת בשלימות, אלא שהתורה העלימה זאת ולא רצתה לפרסם דברים אלוף הן מחמת צניעותו של משה רבנו, שכאמור הוא כותב ספר דברים, ולא יכתוב דברים כאלה על עצמו, וכמו שדרשו רבותינו שמשה רבנו כתב את הא' של מילת ויקרא קטנה, בכדי להצניע את עצמו. והן מצד דברים אלו מעוררים קטרוג על משה רבנו, הגם שאינו פוחד מיצר הרע כאמור, אך אינו רוצה להכנס עימו בדין ודברים, וכמו שאמרה הגמרא (שבת ס"ט) שכאשר הוריד משה את התורה העלים הקב"ה דבר זה ממלאך המוות, וגם כאשר לא היתה ברירה לא אמר לו שנתנה למשה, אלא אמר לו תלך לשאול את בן עמרם, וגם משה העלים ממנו, ונראה לי שכל זה היה בשביל שלא להכנס עימו בדין. ולכן גם כאן התורה הסתירה את שמו של משה רבנו בכדי שלא לעורר חמת מלאך המוות.

ואם ישאל השואל אמנם ראינו ביאור נפלא המלמדנו על מעלתו של משה רבנו, אבל היכן אנחנו בכל זה, מי עלה שמים וירד, מי יוכל להיות כמשה רבנו, לזאת נשיב לו שכבר כתב הרמב"ם בהלכות תשובה (פ"ה ה"ב): אל יעבור במחשבתך דבר זה שאומרים טפשי אומות העולם ורוב גולמי בני ישראל, שהקב"ה גוזר על האדם מתחלת ברייתו להיות צדיק או רשע, אין הדבר כן אלא כל אדם ראוי לו להיות צדיק כמשה. ע"כ. ואמנם אף אם חטאנו עדיין יש לנו תקנה וכמו שממשיך הרמב"ם: הואיל ורשותנו בידינו ומדעתנו עשינו כל הרעות ראוי לנו לחזור בתשובה ולעזוב רשענו שהרשות עתה בידינו, הוא שכתוב אחריו נחפשה דרכינו ונחקורה ונשובה עד ה'. ע"כ.

אחים יקרים, נמצאים בעיצומם של ימי אלול, ימי הרחמים וימי חיפוש המעשים וההתבוננות בדרכינו, בואו ונשוב אל ה' אלוקינו בכל ליבנו ובכל כוחנו, וה' יהיה בעזרנו להיות צדיקים כמשה רבנו.

ידוע ומפורסם שבפרשת תצוה לא מוזכר שמו של משה רבנו, ועוררו על כך המפרשים וביארו זאת בהרחבה, אמנם המעיין יראה שגם בפרשתנו לא מוזכר שמו של משה רבנו כלל, וגם בפרשיות הקודמות לה עקב ראה ושופטים לא מוזכר שמו של משה רבנו, ואף אחד לא עורר על כך מדוע לא נכתב שמו, ובפשטות נראה שהטעם לכך הוא שכן משה רבנו בעצמו מדבר ומה הענין להזכיר את שמו, שהרי כל ספר דברים הם דברי משה רבנו ממש ולא ציווי ה' אל משה לומר. ואולם בדרך הדרש נראה לבאר דבר נוסף המתאים לפרשתנו, אך טרם נבאר נעורר על שינוי נוסף בפרשתנו ובפרשיות שבספר דברים.

פרשתנו פותחת בלשון יחיד כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו וכו', ואנו יודעים שהקב"ה פונה כאן לכל ישראל, ובכל זאת פונה אליהם בלשון יחיד, שכן הוא פונה אליהם כעם ישראל, ועם זהו לשון יחיד, וכן ראינו בפרשיות הקודמות ראה אנוכי, שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך, וכן בהמשך כי תבוא אל הארץ, ונראה ליתן טעם נוסף לפרשתנו מדוע נאמרה בלשון יחיד, ותחילה נבאר לשון הפסוק בו פותחת פרשתנו, כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה' אלוקיך בידך ושבית שבי.

הנה כידוע אמרו רבותינו שפרשה זו נאמרה כנגד יצר הרע, וביארו המפרשים ע"פ דברי רבותינו (סוכה ג"ב): שאמרו אלמלא הקב"ה עוזר לו לאדם אינו יכול ליצר הרע, וזה הביאור כי תצא למלחמה על אויביך הוא היצר הרע, האויב הכי גדול של האדם מאז ומעולם, אז ונתנו ה' אלוקיך בידך, דהיינו הקב"ה ימסור אותו בידך, ולא, אתה לבדך לא תוכל לו. וכידוע עוד, רוב בני האדם יצר הרע הצליח עליהם והכניע אותם ולא הם אותו, אולם ישנם צדיקים בכל דור שמנצחים את יצר הרע, אולם גם הם נכנעו לו פעמים רבות, וכמו שאמר שלמה המלך ע"ה (קהלת ז' ב') פִּי אָדָם אֵין צַדִּיק בְּאָרֶץ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה טוֹב וְלֹא יִחָטָא, אלא שמכיון שברוב המוחץ הם היו המנצחים את היצר הרע, לכן הם נקראים צדיקים, וכמו שכותב הרמב"ם בהלכות תשובה (תחילת פ"ג), שצדיק הוא מי שיש בידו רוב זכויות.

ואפילו על האבות הקדושים אמרו רבותינו (פרכין י"ז): אם יבוא הקב"ה לישב בדין עם אברהם יצחק ויעקב אינם יכולים לעמוד לפניו מפני התוכחה, דהיינו שגם בהם אפשר למצוא שמץ חטא לפי דרגתם הנעלית, וכמו שאברהם מדוע ירד למצרים בלי רשות, ויצחק מדוע רצה לברך את עשו, ויעקב מדוע רימה, אע"פ שכל מעשיהם היו לשם שמים גמור בלא שום פניה כלל.

ומ"מ על משה רבנו אמרו רבותינו (עין באור החיים הקדוש תחילת פרשת וזאת הברכה) שנקרא איש האלוקים, מפני שנתעצם במעשיו ויכול הוא לבוא במשפט לפני הקב"ה ולנצח על פי דין ולא ברחמים, מפני שהרבה בתורה ומעשים טובים יותר מכל בריה. נמצא א"כ שמשה רבנו ניצח את יצר הרע בשלימות, ואין שום טענה על מעשיו, ולכן היה בכוחו לגרש את יצר הרע הוא מלאך המוות מלפניו, שלא יקח את נשמתו, מפני שאחן לו שום שליטה עליו.

ובזה נבוא לבאר דברי הפסוק כי תצא למלחמה על אויביך, על משה רבנו ע"ה, שכאשר הוא יצא להלחם כמו כל באי עולם ביצר הרע, הוא בשונה מכולם ניצח אותו באופן מושלם, וזה

טעון גניזה | נא לא לקרוא בשעת התפילה וקריאת התורה!

להצלחת חן בת רחל

הליכות והלכות

אל תיקרי הליכות אלא הלכות (נידה ע"ג.)

הליכות לליל שבת (המשך, שיר השירים)

אפשר לומר הטעם מפני שפסוקים אלו מדברים על הגלות (פסוק "ישקני" וכן "באתי") והגאולה (פסוק "צור" ו"קול"), כמבואר במפרשים, והרי זה אחד הטעמים העיקריים לקריאת שיר השירים בערב שבת (כמבואר בהלכה כ"ח). ומנהג המרוקאים לאומרים תמיד לפני מזמור שיר ליום השבת. [ובפשטות נראה טעם בכדי לזכות את מי שהתאחר ולא אמר שיר השירים, ונראה עוד שהוא גם בכדי לצאת ידי חובת הדעה שסוברת שצריך לומר שיר השירים אחר קבלת שבת (עיין לעיל הלכה ל').]

לה. יש שכתבו שצריך להזהר לומר שיר השירים בטעמים, שכן בתפלה שאחר שיר השירים אנו אומרים "בזכות טעמיו", ואם לא אמר בטעמיו נמצא דובר שקר, ולענ"ד הכונה שבתפלה באומרנו בזכות טעמיו, על הטעמים שיש בו ולא הטעמים שניגנו אותם, שהרי אנו גם אומרים "בזכות שמותיו וצרופיו ורמזיו וסודותיו" ואלו בודאי שלא הזכרנו אותם בפנינו ואפילו לא בליבנו, אלא בודאי כונתנו שהם קיימים ונמצאים בשיר השירים, וא"כ הוא הדין לטעמיו הם הטעמים שלו אע"פ שלא ניגנו בפנינו את טעמיהם, ומ"מ בודאי מי שיודע לנגנם בטעמים יעשה כן. [שהם ניתנו בסניני, ויש בהם סודות גדולים, וגם לחוש לדברי רבותינו (מגילה ל"ב). שאמרו כל קורא בלא נעימה עליו הכתוב אומר וגם אני נתתי להם חוקים לא טובים, ופירש רש"י: נעימה - כגון טעמי המקראות. ואע"פ שדחה זאת אביי, מ"מ לא דחה אלא מפני הטענה שוכי מפני שאינו יודע להנעים בקולו יאמר עליו עליו שנתתי לו חוקים לא טובים, ומשמע שאם יודע להנעים בקולו דורשים זאת ממנו. וד"ק]. אך מה שקשה בעיני על אומרנו לשורר "בקול נעים", שאם קוראה בלא נעימה היאך אומר בקול נעים, ומה יעשה מי שקולו ערב כקרקור עורב, ונראה שכונת מחבר התפילה [הוא בעל החמדת ימים] לניגון הטעמים וכמו שפירש רש"י ולזה קורא קול נעים.

לו. אחר שיר השירים נהגו לומר "רבון העולמים" והוא נוסח תפלה קדמון [ולעת עתה לא מצאתי בשום ספר רק בסדורי התפלה, והמקור הכי קדום שראיתי הוא בסדור תיקוני שבת שנדפס בקראקא שנת ש"ג. והיינו לפני למעלה מארבע מאות שנה, ושם כתוב: לאומרה בכונה ורצון הלב, ואשרי חלקו כי תפלה זו היא פתח פתוח להרבה פתחים סגורים. ע"כ.], ואמנם יש להעיר על מה שאומרים בו "בזכות שיר השירים אשר קראנו ולמדנו", או "אשר קראתי ולמדתי" שמכיון שרובם לא לומדים ולא יודעים מה אומרים בשיר השירים, עדיף לומר רק אשר קראתי, וכן ראיתי בהרבה סדורים שהשמיטו מילת ולמדתי. ועוד ראיתי שעוררו על הנוסח האמור שם "כאילו השגנו כל הסודות החתומים בו בכל תנאיו", שאינו מובן על איזה תנאים מדובר, וראיתי למי שפירש שהיה כתוב תנא"ו, והוא ראשי תיבות: תיבותיו נקודותיו אותיותיו וטעמיו, והיוד היתה סימן גרשיים וטענו וחשבו שזו יוד וכתבו תנא"ו. (פסקי תשובות סי' ע"ר הערה 33). [ואמנם פירושו נאה ומסתבר, אך מעיון בכל הסדורים הקדמונים שראיתי, אין אף אחד שכתב בראשי תיבות, ולדבריהם צריך לתלות את הטעות במדפיס הראשון, וכולם נמשכו אחריו, והוא קשה. ומ"מ טוב שיאמרו בכל תנאיו ככתוב בכל הנוסחאות, ויכוונו בלבד לראשי תיבות הנזכרות].

לא. יש שכתבו שאם הזמן אחר מנחה מצומצם יאמרו שיר השירים קודם מנחה בעוד היום גדול (שיבת ציון ח"א עמ' קי"ח), ולענ"ד אינו נכון לנהוג כן, שקודם תפלת מנחה בקושי יש מנין בבית הכנסת שאומרים אותו, ורובם מפסידים אמירתו, ומאחר שכל כך הגדילו בשבח אמירתו חבל לאבד אותו מרוב הצבור שלא יאמרוהו. [ולפי הטעמים שכתב בפתח הדביר (ראה הלכה כ"ח) נראה שגם היחיד לא נכון שיאמר אותו קודם מנחה, ובספר כה"ח (סי' ר"ס אות כ"ז) כתב שבמקום שלא אומרים שיר השירים בצבור יאמר אותו היחיד בביתו קודם הקדוש]. ולכן הנכון לנהוג כמו שכתב בספר כף החיים (סי' ר"ס אות כ"ז) לאומרו אחר קבלת שבת, ונראה שאם הרבה מן הצבור ממהרים לא יעשו מחלוקת ויאמרוהו אחר תפלת ערבית ומי שממהר ילך לביתו. [וכן ראיתי בספר דרך אר"ץ (מנהגי ארם צובה עמ' מ"ט) שיש שנהגו בתונים לומר שיר השירים אחר תפלת ערבית, וכן הוא בסדור תקוני שבת הקדמון].

לב. יש שכתבו שעדיף לומר דברי תורה במקום לומר שיר השירים (ילקוט יוסף סי' רס"ז הלכה י"ח), והיינו דוקא במקרה שבשום אופן אי אפשר לומר את שניהם, אבל אם אפשר להשתדל לומר את שניהם, לא יבטלו אמירת שיר השירים, ואפילו שיקצר בדברי התורה, (שם בהערה, ובש"ח שמש ומגן ח"ד סי' ט"ו אות י"ב, ע"ש), שלבטל קל מאוד אבל לתקן מחדש קשה, וכבר יש מקומות שביטלו אמירת שיר השירים וגם דברי תורה אינם אומרים, והוא חבל מאוד, שאפילו שאינם מבינים מה שאומרים בשיר השירים מ"מ עוסקים בדברי תורה, ועל כגון זה נאמר בשיר השירים עצמו (ב' ד') וְדַגְלוּ עָלַי אֲהָבָה, ודרשו רבותינו (שיר השירים רבה ב' ט"ו) ולגלוגו עלי אהבה. ואפילו בני תורה יאמרו שיר השירים, ואדרבה ילמדו פירושו ויכוונו באמירתו, שאם לא הם, מי יכוין בו.

לג. הדבר פשוט שיש ליהזר שלא להפסיק בדיבור בקריאת שיר השירים בשום אופן ואפילו בלשון הקודש, שלא יגרום ח"ו שום קיצוץ ופירוד במילין קדישין דרזין דרזין חלילה, ואפילו בשאר לימודים כתוב הקוטפים מלוה וכו' כל שכן וקל וחומר בשיר השירים שהוא קודש קודשים. (פתח הדביר סי' ר"ס אות ט', כף החיים שם אות כ"ח). [וזה חוץ ממה שאסור לדבר דבורי חול בבית הכנסת, כמבואר בשו"ע (סי' קנ"א סעי' א'), אולם אם יש צורך גדול לומר דבר המותר לאומרו בבית הכנסת, נראה שיכול לדבר בין פרק לפרק, או אפילו בתוך הפרק, וצ"ע].

לד. כתב היעב"ץ מי שלא הספיק לאומרו בערב שבת יאמר ד' פסוקים אלו: א. יִשְׁקֵנִי מִשְׁיִקוֹת פִּיהוּ פִי טוֹבִים דְּדִיד מִיָּן (א' ב'). ב. עוֹרֵי צַפּוֹן וּבֹאֵי תִמְן הַפִּיחֵי גִנֵּי יָדוֹ בְּשִׁמְיוֹ יְבֵא דוֹדִי לְגַנּוּ וַיֵּאכַל פְּרִי מִגְדֵּיו. (ד' ט"ז). ג. קוֹל דוֹדִי הִנֵּה זֶה בָּא מְדַלֵּג עַל הַהָרִים מְקַפֵּץ עַל הַגְּבְעוֹת. (ב' ח'). ד. בָּאתִי לְגִנֵּי אֲחָתִי כְּלָה אֲרִיתִי מוֹרֵי עֵם בְּשָׁמִי אֲכַלְתִּי יַעֲרֵי עֵם דְּבָשִׁי שְׁתִּיתִי יֵינִי עִם חֲלָבֵי אֲכָלוֹ רְעִים שְׁתוּ וְשָׁקְרוּ דוֹדִים. (ה' א'). וסימנם יעקב: ישקני, עורי, קול דודי, באתי לגני. (סדור עמודי שמים ליעב"ץ דף שלו ע"ב). [ולא נתבאר מדוע דוקא פסוקים אלו, ואם מפני הסימן יעקב, ישנם עוד הרב פסוקים בשיר השירים המתחילים באותיות יעקב, ואולי